
Kentte Birlikte Yaşam ve Yalnızlık Arasında Bir Ritüel: Uygur İlgisizlik

Ramazan KAYA¹, Selma DOĞANALP ÇOBAN²

Isparta Okulu Dergisi
2022, Cilt: 2 (1), s.15-24
<https://ispartaokulu.com>
dergi@ispartaokulu.com
ISSN: 2791-6367

A Ritual Between Life Together in The City and Loneliness: Civil Inattention

Extended Summary

With the requirement of cohabitation, man must adjust not only physically but also ethically to new conditions. This is one of the most important elements of being a social being. Due to this necessity, people have acquired a new ritual in order to adapt to the changing conditions. In order to live in safety and serenity as a social creature, metropolitan people create a protective shield for themselves called civil inattention. Civil inattention, with its simple definition, is to feel safe and free in large crowds of people without disturbing and threatening others. This practice, which arose as a result of the growing population and concentration of job prospects in select areas, drew menacing looks from both others and themselves. After a brief glimpse, the person tries to look away, implying that the other party is safe.

The city is defined as the maximum concentration point for the power and culture of a community. From the Ancient Greek perspective, human life outside of living as a political entity would become insecure and devoid of meaning. Urban life was perceived as the cradle of civilization, and politeness and manners were seen as characteristics unique to urban people. The concept of “urban air” has been introduced, which suggests that the social constraints common in rural life are weaker within the city and relieve the inhabitants of the city from the pressure to achieve their individual goals from suppression. The daily life of the individual passes between the home and the workplace, with the changing and uniform spaces due to population growth and the concentration of job opportunities. While the individual is alienated from the city the spatial appearance of the city is fading.

Civil inattention, which makes modern living bearable, can be expressed as a person pretending not to look or listen in society, or as an effort to portray that the person is uninterested in what other people are doing or saying in his surroundings. This is a very common and trivial situation. This happens millions of times a day in any street of any city. The "moral invisibility" achieved through civil inattention in communal living spaces offers the possibility of freedom that

---

¹ Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, ramazankaya@sdu.edu.tr

² Öğr. Gör. Dr., Kapadokya Üniversitesi, selma.doganalp@kapadokya.edu.tr

cannot be imagined under various conditions. As long as the unwritten rules of civil inattention are universally obeyed, people can live comfortably in crowded city streets. This gives people the opportunity to watch, discover new things and be amazed. In other words, it kind of prepares an experimental environment in which the person can develop. City living and abstract thought go hand in hand and thrive when they are put together. However, in addition to such advantages, there are also disadvantages of civil inattention. The annoying and curious gaze of others removes the sympathetic interest and willingness to help. In the hustle and bustle of the city, callous human inattention emerges. This leads to the fragmentation of society, a decline in altruism, and the emergence of an army of loners.

The definition of public space in the dictionary is "a place where public works are carried out." In this sense, the individual discusses the urban problems related to the public space, which is defined as the common areas, and expresses his ideas in this area. Over time, the public sphere's conceptual approach and bounds have evolved and changed. In this sense, the public sphere of Ancient Greek, where the distinction between public and private spheres began to emerge, and the public sphere of the modern world mean different things. With the development of mass media and digitalization, the public sphere has gained digital visibility.

When one of the individuals with different social status and physical appearance is in the environment, it turns into a moral ritual in which the minimal civil inattention of these other individuals is tested. One of the biggest challenges faced by people with physical disabilities is standing in public space to attack people's privacy and stare at them. This look is the disclosure of their undesirable traits.

The clarity of the boundaries of public and private spheres is changing and transforming day by day. With digitalization, the border of public and private space has become blurred and even intertwined. With the emergence of the digital public sphere as a new field, the public sphere has become visible in the discussions and shares on social media platforms. Streets and avenues are becoming devoid of words and communication. The abandonment of communication in this area occupied by consumption and capital leaves people to areas where they lose their sensitivity. Such a space envisioning can make the individual insensitive. Although civil inattention offers the individual a free space in urban life, if cities are not designed in a human-oriented structure, civil inattention can make the individual insensitive.

Social media, which is defined as the new public sphere, should be regulated with the same sensitivity and evolve into a democratic space where no one is marginalized. Although web 2.0 introduced innovations regarding interaction and users, the disadvantage of the more "participatory" internet was that users did not create content and provide personal data to companies that control these platforms. In this sense, the decentralized and blockchain-based versions of web 3.0 applications can create a new perspective in this sense. With the decentralized

structure of Web 3.0, the door of uncontrollable networks will be opened. What these apps will bring and take away will be determined over time. However, man's quest for happiness will never end.

Key Words: Civil Inattention, Public Sphere, Private Sphere, City, Greet, Communication

Giriş

Geçen zaman ve değişen şartlar neticesinde insana ve hayata dair yeni gereksinimler ortaya çıkmaktadır. Artan nüfus ve bu nüfusun bir arada yaşama zorunluluğu farklı birtakım pratiklerin hayatımıza girmesini zorunlu kılmaktadır. Artık şehirler bir yabancıyı geldiğini fark edebileceğimiz kadar az nüfusa ve yapıya veya insanlar arası yakınlığa ve farkındalığa sahip değildir. Ne Paris'e gelen genç şair Arthur Rimbaud şimdi fark edilebilir ne de edebiyatının klasik cümlelerinde yer alan şehre gelen yabancıyı diğerleri tarafından fark edilmesi anlamlı bir söz olma iddiasını taşımaktadır. Yabancıyı fark etme artık sadece köy gibi küçük yerleşim yerleri için mümkün hale gelmiştir. Küçük bir köye girdiğiniz vakit eğer siz veya aracınız tanıdık değilse gözler sizi ilk gördüğü yerden kaybolduğunuz yere kadar takip eder ve sizi tanımlayana kadar süzer. Yabancı orada eski romanlardaki kişi kimliğini korumaktadır ve ahali yabancıyı tanımak ister. Bir köy kahvehanesine oturduğunuzda masanıza yavaş yavaş yeni sandalyeler eklenir ve bu yabancıyı kim olduğu öğrenilmek istenir. Fakat artık bu ve buna benzer bir tanıma ve tanımlama isteği ne şehirlerde ne de metropollerde mümkün değildir. Devasa nüfus içerisinde insan kendi başındadır ve kimseye kendini tanıtmaya zorunluluğu hissetmemektedir. Bu bir bakıma özgürlük de sağlamaktadır. Zamanla artan nüfus ve bir arada yaşama zorunluluğu içerisinde insanın rahat etmesi için ortaya çıkan ince düşüncelilik örneği bir davranış biçimidir. Binlerce insan ile günlük etkileşim içerisinde girilen yerlerde insanlar karşı tarafa kısa bir bakış atıp bakışlarını çevirir ve hayatına ara vermeden devam eder. Hem bir toplumun parçası olarak akan kalabalıkta varlığını sürdürür hem de özgür ve tekil bir birey olarak varlığını ortaya koymaktadır.

Nüfus artışı, iş imkânlarının belli başlı büyük şehirlerde toplanması nedeniyle büyük insan kalabalıklarını bir arada yaşamaya zorlaması ve toplumsal hayatın değişmesi kişilerarası ilişkileri etkilemiştir ve en temelde güven olgusunun sorgulanmasına neden olmuştur. Güven en temel haliyle bir kimsenin diğerinden zarar görmeyeceğine dair inancıdır. Toplumsal huzurun ve güven ortamının inşa edilmesinde bazı yöntemlerin uygulanması gerekmektedir. Bu yöntemlerden birisi ise uygar ilgisizliktir. Uygar ilgisizliğin ne olduğunu ortaya koymadan önce bu kavramın ortaya çıkmasına neden olan gelişmeleri tanıtmak gerekmektedir...

Kent

'The Culture of Cities' kitabının yazarı ünlü kent bilimci Lewis Mumford kenti, tarihte görüldüğü gibi, bir topluluğun gücü ve kültürü için maksimum yoğunlaşma noktası olarak ifade etmektedir (Mumford, 1970: 3). Bu anlamı içerisinde medeniyet ile kent arasında yakın bir ilişki olduğu görüşü yaygındır. Arapça'da şehir anlamına gelen müdun köküne dayanan medine isminde

medeniyet türetilmiştir. Bu anlamı içerisinde medeni şehirli anlamına gelmektedir (islamansiklopedisi.org.tr). Antik Yunan kenti olan olan ‘polis’in kurulmasına yol açan şey insanların insan yaşamının ve insan yapıp etmelerinin sonluluğunun üstesinden gelmek için duydukları istek ve ihtiyacın ortaya çıkmasıdır. Bu bakış açısına göre birlikte siyasi bir varlık olarak yaşamının dışında insan yaşamı güvensiz ve anlamdan yoksun hale gelirdi (Arendt, 1996: 102). Kent yaşamın uygarlığın beşiği olarak algılanması, kimi dillerde, kibarlık (civilité) ve görgü (urbanité) sözcüklerinin de kent kökünden türetilmelerine yol açmıştır. Bir başka deyişle, kibarlık ve görgü kent insanına özgü özellikler olarak algılanmıştır (Keleş, 2014).

Gideon Sjöberg kentleri sanayi öncesi, sanayileşmekte olan ve sanayi sonrası kentler olarak sınıflandırmaktadır. Bu sınıflandırmayı oluştururken teknolojiyi belirleyici bir etmen olarak ortaya koymaktadır. Öncesinde Marx için belirleyici etmen ekonomi olarak ortaya çıkmaktadır ve sınıflandırma bunun üzerine yapılmaktadır. Toplumların gelişmişlik düzeyini belirleyen temel etmen üretim, üretim ilişkileri gibi daha çok ekonomik faktörlerdir. Bu sınıflandırma içerisinde kentin burjuvazi ile beraber ortaya çıktığı görülmektedir. Feodal düzen içerisinde ekonomik işlevler dinsel ve yönetsel işlevlerin gölgesinde kalmıştır. Bu dönem içerisinde kent yerleşiminde varlıklılar ve seçkinler merkezde yer alırken; yoksullar, azınlıklar ve istenmeyen ögeler çevreye itilmiştir (Keleş, 2014: 9). Bu dönem içerisinde bu kesimler ekonomik faktörlerden dolayı etkileşimlerin arka plana atılan görünmez yüzleri olarak ortaya çıkmaktadır.

Bir Alman deyişi olan ‘Kent havası insanı özgürleştirir’ (Stadtluft macht frei) kırsal yaşamda yaygın olan sosyal kısıtlamaların kent içerisinde daha zayıf olduğunu ve kent sakinlerinin bireysel hedeflerine ulaşma baskılarını bastırma baskısından kurtardığını öne süren “kent havası” kavramını ortaya koymaktadır. Artan nüfus, iş olanaklarının bir yere toplanması nedeniyle değişen ve tek tipleşen mekânlar ile bireyin günlük yaşamı ev ile iş yeri arasında geçmektedir. Birey yaşadığı kente yabancılaşırken kentin mekânsal görünümü silikleşmektedir. Büyük kentlerde yaşam çokça karşılaşmayı mecbur kılsa da hız ve acelenin hâkim olduğu günlük yaşam rutini içerisinde iletişim oldukça azalmaktadır. Özellikle iletişim araçlarının arttığı bir dönemde bu tür bir alabora hakikatin sorgulandığı post-truth çağı mümkün kılan tek tek vakaları ön plana çıkarırken bu iletişim araçlarından yayılan bilgi bombardımanı içerisinde birey zorlanmaktadır (Kaya, 2021). Silikleşen mekân içerisinde kendi içine kapanan birey yüz yüze karşılaşmak yerine dijital etkileşimi tercih etmektedir. Toplu yaşam alanı olan apartman hayatı içerisinde online mesajlaşma grupları aktif olarak kullanılırken yüz yüze iletişim en temel düzeyde kalmaktadır. Dijital ortamda sorunların, önemli günlerin ve tebrik ve geçmiş olsun mesajlarının daha rahat paylaşımına sunulduğu ortamda yüz yüze karşılaşma sadece selamlaşma ile geçiştirilmektedir. Turkle, artan akıllı telefon kullanımının yol açtığı yüz yüze iletişim eksikliğinin insanların empati kapasitesini azalttığını savunmaktadır. Birey insan iletişiminin karmaşık yapısından mesajlaşarak kaçmaya çalışırken samimi ve sağlam ilişkilerin oluşmasının önünü kesmektedir. Özellikle gençler sesli iletişimde konunun seyrinin nereye gideceğini ve ne kadar süreceğini kontrol edemedikleri için mesaj

uygulamalarını daha çok tercih etmektedirler (Turkle, 2015:19). Güven ve huzurun inşasında topluluk içerisinde insanın kendini bir anlamda diğerlerinin ilgisinden uzakta özgür, bir anlamda kalabalık içerisinde yalnız ve topluluğa karşı kayıtsızlığa sürükleyebilecek olan davranış biçimi uygar ilgisizliktir.

Uygar İlgisizlik

Goffman'a göre, "uygar ilgisizlik", iki veya daha fazla kişinin karşılıklı olarak mevcut olduğu ancak herhangi bir etkileşim biçimine dahil olmadığı durumlarda ortaya çıkan davranışsal bir ritüeldir. Bu ritüel, söz konusu kişiler arasındaki bakış alışverişini ve ardından bakışlardan kaçınmayı içerir. Bakışın işlevi, birbirlerinin varlığını kabul etmektir; sonraki bakışlardan kaçınma, diğer kişiye, onun bir merak veya dikkat nesnesi olmadığına dair güvence vermeye hizmet eder. Uygar ilgisizlikle, birey, mevcut diğerlerinin niyetlerinden şüphelenmek için hiçbir nedeni olmadığını ve diğerlerinden korkmak, onlara düşman olmak veya onlardan kaçınmak için hiçbir nedeni olmadığını ima etmektedir (Goffman, 1963; 81).

Goffman uygar ilgisizliği yayaların karşılaşması üzerinden aktarır ve ona göre, yayalar birbirlerine yaklaştıkları zaman göz göze gelir ve daha sonrasında uzaklaşana kadar gözlerini aşağı indirirler ve bir nevi "ışıkları söndürürler". Uygar ilgisizlik olarak ortaya konan bakış yakalama ve bırakmanın olası ihlalleri ise açık bir bakış veya tam bir bakıştan kaçış olarak ortaya çıkmaktadır (Goffman, 1963; 80-81)

Modern hayatı yaşanabilir kılan uygar ilgisizlik diğer adıyla sivil dikkatsizlik, toplum içerisinde bireyin bakmıyor ya da dinlemiyor gibi yapmasıdır ya da kişinin içinde bulunduğu çevrede diğer insanların ne yaptığı ya da ne konuştuğu ile ilgilenmediğini gösterme çabası olarak ifade edilebilmektedir. Bu gayet sıradan ve önemsiz bir durumdur. Bu durum herhangi bir şehrin herhangi bir sokağında gün içinde milyonlarca kez gerçekleşmektedir. Burada ise, bedensel yönetimin küçücük nüansları modernliğin en yaygın sonuçlarından biri gibi görünmektedir. Ancak buradaki "alakasızlık" kayıtsızlık olmamakla birlikte bir nevi kibar yabancılaşmadır. Bu davranış biçimi, modern toplumlarda yabancılarla karşılaşma anında ortaya çıkan ilişkilerin ilk halidir. "Art niyet beslemiyorum ve bu yüzden bana güvenebilirsin" mesajını veren kibar jest, hal ve hareketlerin caddede, parkta, otobüste, tramvayda ya da diğer kamuya açık alanlarda kullanımı, bir arada yaşamayı kolaylaştıran bir harekettir. Bununla birlikte uygar ilgisizlik bir nevi fon müziği tadında bir güven temsilidir. Seslerin rastgele bir araya gelmesinden değil, özenle düzenlenmiş ve kontrol altına alınmış ritimler topluluğundan oluşur (Bauman, 1999: 78; Giddens, 2004: 85).

Uygar ilgisizliğin evrensel uygulamasının en net sonucu *yüzün kaybolması* ya da tam olarak *bir yüz sahibi olamamaktır*. Kalabalık şehirler, bireyler topluluğundan ibaret olmadığı gibi bireyselliğin eridiği kompleks, şekilsiz kümelerdir (Bauman, 2011: 190). Ancak buna rağmen dil, din, ırk ve sosyal sınıf çatışmalarının her geçen gün daha da arttığı günümüz toplumlarında yabancıların birbirine karşı gözettikleri naif uygar ilgisizlik şüphesiz çok kıymetlidir. Her yönüyle bu kadar farklı olan insanların geleneksel toplumlarda bir araya gelmeleri mümkün olsaydı,

muhtemelen tekrar bir araya gelemeyecek kadar büyük problemler yaşarlardı (Kurt, 2000: 4). Fakat kimi kültürlerde uygar ilgisizlik kabalık olarak görülürken bazı kültürler için tersine yabancılar arasında çok fazla yakınlığı ima etmektedir (Zukerman, 1983).

Goffman'ın uygar ilgisizlik adını verdiği modern toplumlarda yaşama tekniğini Bauman "*sahte karşılaşma*" olarak nitelendirir. Bauman'a göre sahte karşılaşma, yabancılar karşı ilgisizlik alanı, tüm bilinçli yakınlaşmalardan ve daha da önemlisi karşı tarafın bilinçli bir yakınlaşma olarak düşünebileceği tüm hal ve hareketlerden kaçınılan bir alan inşa etmektedir. Bu alan hem sempatiye hem de düşmanlığa uzak duran, kayıtsız ve fiziksel olarak sınırları çizilmeyen bir bölgeyi işaret etmektedir (Bauman, 1998: 188-189). Bu bağlamda sahte karşılaşma ve uygar ilgisizlik teknikleri toplumsal mekân oluşturma noktasında başvurulan araçlar topluluğudur. İnsan kendinden başkasını, fiziksel mekanlarda eriyen yabancılar olarak ele alır. İnsanın olmadığı zaman ve mekân muhakkak en tercih edilen ama o olmadan da yapılamadığı kaçınılmaz bir gerçektir. Bu şartlar altında kişinin yabancılar hakkında edinmek istediği tek bilgi onların nasıl yabancı statüsünde tutulacağıdır (Bauman, 2011: 205).

Geleneksel bir toplumda "yabancı" sözcüğü o topluma sonradan dahil olan ve muhtemel olarak da şüpheli, güvenilmez kişiyi işaret eder. Halbuki hakkında pek bir bilgi sahibi olmadığımız ya da daha önce hiç rastlamadığımız kimseler, modern toplumlarda istisnai durumlar dışında herhangi bir tehlike arz etmemektedirler. Bulduğumuz ortamlarda bulunan ve hiç tanımadığımız bu kimselerden kaçmamız mümkün değildir. Ayrıca şehirler birer sahte karşılaşma mevzileridir. Şehrin fiziksel düzeni aktif şekilde peşinden koşulmayan karşılaşmalardan kaçınılabilecek şekilde inşa edilir. Bu karşılaşmalar kaçınılmaz olsa da pek bir önem atfetmemektedirler. Richard Sennett, geniş ve boş mekânları, "kullanılacak değil içinden geçip gidilecek", "*içinde olunacak değil, içinde hareket edilecek*" alanlar olarak tanımlamaktadır (Bauman, 2011: 192; Kurt, 2000: 4).

Toplu yaşama alanlarında sivil dikkatsizlik sayesinde erişilen "ahlaki görünmezlik" çeşitli koşullarda aklın alamadığı özgürlük imkânı sunmaktadır. Sivil dikkatsizliğin yazılı olmayan kurallarına evrensel olarak itaat edildiği müddetçe insanlar kalabalık kent sokaklarında rahatlıkla yaşayabilmektedir. Bu ise kişilere izleme, yeni şeyler keşfetme ve hayret etme imkânı sunmaktadır. Yani bir nevi kişiye geleceği bir deney ortamı hazırlamaktadır. Alman sosyolog G. Simmel'in ifade ettiği gibi şehir hayatı ve soyut düşünme uyum içindedir ve birlikte olurlarsa gelişme gösterirler. Ancak bu gibi avantajların yanı sıra sivil dikkatsizliğin dezavantajları da bulunmaktadır. En nihayetinde kayıp verilmeden kazanç elde edilmemektedir. Başkalarının can sıkıcı ve meraklı bakışları, sempatik ilgi ve yardım etme isteği kaybolur. Şehrin koşuşturmacası içerisinde soğuk insan ilgisizliği ortaya çıkmaktadır (Bauman, 1999: 80). Bu ise toplumun parçalanmasına, diğerkâmlığın azalmasına, toplumda bir yalnızlar ordusunun oluşmasına neden olmaktadır. ...

Kamusal Alan ve Selamlaşma

Kamusal alanın sözlük anlamı kamuya ait, kamu ile ilgili işlerin yapıldığı yerdir

(sozluk.gov.tr). Bu anlamda birey, ortak kullanım alanları olarak tanımlanan kamusal alana dair kentsel sorunlarını tartışmaya açıp fikirlerini bu alanda beyan etmektedir. Kamusal alana dair kavramsal bakış ve sınırlar, zaman içerisinde değışime ve dönüşüme uğramıştır. Bu anlamda kamusal alan ile özel alanın ayrımının oluşmaya başladığı Antik Yunan'ın kamusal alanı ile modern dünyanın kamusal alanı farklı şeyleri ifade etmektedir. Kitle iletişim araçlarının gelişimi ve dijitalleşme ile birlikte kamusal alan dijital nitelikte görünürlük kazanmıştır.

Ötekinin farkındalığını kabul etme ve onu kabul etmenin en önemli pratiklerinden biri selamlaşmadır. Uygur ilgisizliğe kısa bir süre ara verildiği bu pratikte ilgisizlik bir kenara bırakılarak kamusal alan içerisinde kamusal bir birey olarak etkileşim gerçekleşmektedir. Selamlaşma sonrası kısa bir süre hâl hatır sorulduktan sonra kentin kalabalıkları arasında süregelen hareketliliklerine devam etmektedirler. Küçük nüfuslu yerleşim yerlerinde ve taşralarda selamlaşma ilgisizliğin uzun bir süre ara verildiği mekanlar olarak görünmesine rağmen büyük şehirlerde ve nüfusun yoğun olarak bulunduğu kentlerde kişiyi görünmez kılmaktadır. İş olanaklarının ve yerleşimin yoğunlaştığı kentlerde milyonlarca insan yaşamak ve çalışmak için aynı noktaya yığılırken bu kalabalık ve hızlı hareketin hâkim olduğu yerde kent ve birey görünmez bir kimlik kazanır. Çalışma alanlarına ve sonrasında eve yetişme acelesi ile bireyler bir yerden bir yere boş bir tünelin içerisinde yol alıyormuş gibi kendine iletişime geçme ve söz söyleme ihtiyacı duyulmayan bir ritüel oluşturmaktadır. Aslında burada birey zihninde beliren ve kaybolan diğerinin varlığını bir yabancı olarak değil boş bir suret olarak algılanmaktadır. Birey kentin içerisinde hem bilinmek istememekte hem de karşı tarafı görmek istemektedir. Kalabalık toplu taşıma araçlarında kişisel mahrem alanına dahi sahip olamayan birey sadece fiziksel olarak kendi varlığını boyutsal anlamda diğerlerine kabul ettirip hedef noktaya varmaya çalışmaktadır. Bu hal içerisinde birey iletişime kapalı olduğunu göstermek için kulaklık takıp iletişime geçme gerekliliği hissetmediğini karşı tarafa göstermektedir. Toplu taşımada etik unsurların müsebbibi olmak istemeyen bir birey yine iletişimi kesmek için de benzer bir davranış içerisinde girmektedir. Yaşlılara yer vermek istemeyenler göz temasını kesmek için camdan dışarıyı izlerken kimi bireyler gözlerini kapatarak ortamdaki kendini tamamen soyutlamaktadır. Bu birliktelik içerisinde oluşacak yanlış anlaşılmalarda rahatsızlık duyan bireyler yaşça büyük ya da ayakta durmakta zorluk çeken bireyle kısa bir göz teması sonrası selamlaşıp yerini ihtiyacı olduğuna inandığı bireye verdikten sonra tekrar kendi ilgisiz alanına dönmektedir. Kalabalık şehirlerin içerisinde birey kendi başına hissi içerisinde kendi mekânsal ve zamansallığı içerisinde yaşamaya devam etmektedir.

Farklı toplumsal statü ve fiziksel görünüme sahip bireylerden biri ortamda bulunduğu bu diğer bireylerin minimal uygur ilgisizliklerinin sınılandığı bir ahlaki ritüele dönüşmektedir. Goffman, İngilizlerin meşhur olması ya da olmamasına bakılmaksızın kamusal alanda kayıtsız tavır göstermekle övündüklerinden bahsetmektedir. Örneğin Kraliyet Ailesine mensup çocuklara kamusal alanda durup bakan çok az sayıda insan vardır. Fiziksel engellilerin karşılaştıkları en büyük zorluklarından biri kamusal alanda insanların mahremlerine saldırarak düzeyde durup gözlerini onlara doğru dikmesidir. Bu

bakış onların istenmeyen özelliklerinin ifşa edilmesidir (Goffman, 1963: 81). Bu rahatsız edici tavrın uygulanmaması için kimi ebeveynler fiziksel engeli olan insanlara bu tarz bir bakışın onları ne kadar rahatsız edeceği küçük yaşlarda aşılmanmaya çalışılmaktadır. Bu fiziksel engelli insanların görmezden gelinmesi olarak algılanmamalıdır. Kimi oyuncak şirketleri fiziksel engellilerinde var olduğunu ve onların da oyuncaklarının yapılabileceğini ve küçük yaşlardan itibaren çocuklara aşılmanması için kusursuz formların dışında fiziksel engele sahip çocuk oyuncakları üretmektedir. Bu şekilde fiziksel engellilerin hayatın her alanında var olduğu (kusursuzlaştırılıp somutlaştırılan oyuncaklar da dahil) ve bu var oluşun yanında uygar ilgisizlik nezaketi ile mahremiyete saldırlmaması aşılmanmaya çalışılmaktadır. Uygar ilgisizliğin vermiş olduğu dikkatli bakışların uzağında olmanın rahatlığı ile kimi fiziksel engelliler büyük şehirde kendini daha rahat hissetmektedir.

Kamusal ve özel alana dair sınırların niteliği ve belirginliği gün geçtikçe değişime ve dönüşüme uğramaktadır. Dijitalleşme ile kamusal alan ile özel alan sınırı flulaşmış hatta iç içe geçmiştir. Yeni bir alan olarak dijital kamusal alanın ortaya çıkışı ile kamu alanı sosyal medya platformlarında ortaya çıkan tartışma ve paylaşımlarda görünür hale gelmiştir. Sokaklar ve caddeler yüz yüze etkileşime sahne olan mekanlar olmaktan sözden ve iletişimden arındırılmış bir hale gelmektedir. İletişimin karşılıklı olarak sergilendiği ve alımlandığı bir yer olmaktan çıkan mekân tüketim için dizayn edilen metaya dönüşmüş durumdadır. Tüketimin ve sermayenin işgal ettiği bu alan içerisinde iletişimin terk edilmesi insanların duyarlılıklarını yitirdikleri alanlara terk etmektedir. Böyle bir mekân tasavvuru bireyi duyarsız bir tavır içerisine sokabilmektedir. Uygar ilgisizlik bireye kent yaşamı içerisinde özgür bir alan sunmasına rağmen, kentler insan odaklı bir yapı içerisinde tasarlanmazsa uygar ilgisizlik bireye özgür alan açması yanı sıra onu duyarsızlık noktasına itebilir bu da beşerî noktada bir takım çözümleri beraberinde getirebilir. Kamusal alanın dijital taşınması ile özel alan ile içi içe geçmesi neticesinde kamusal alana dahi çıkmadan yaşamaya çalışmak toplumsal hayatı da tehdit eder hale gelmektedir.

İnsanlar yüz yüze karşılaşmamak için kendini geri çekerken aynı site ve apartman içerisinde iletişim araçları ile daha çok bağlantı kurmaktadır. Artık apartman ile ilgili bütün ev sahiplerini ilgilendiren meseleler dahi bir araya gelmeden mesajlaşma platformları üzerinde halledilir hale gelmektedir. Önemli gün ve haftalar geçmiş olsun ve tebrik mesajları mesaj platformları üzerinden online olarak paylaşılırken çoğu zaman yüzüne dahi aşına olunmayan komşularla minimum kontak kurulmuş olmaktadır. Hemen her dakika topluca etkileşime uygun bu süreç tekil anlamda insanın kendi yalnızlığını pekiştirmektedir. Varlığınız görüldü ya da mesaja verilen cevap olarak tezahür etmektedir...

Sonuç

En geniş anlamıyla kamusal alan şehrin tezahürüdür. Burada birey başkalarını nasıl görüyorsa aynı şekilde onlara görünmektedir. Burada insan, başka canlı ve cansızların var oldukları gibi olmadıkları, görünümünü açık seçik kıldıkları bir mekândadır. İnsan bu mekânda olmakla hem diğer varlıklardan hem de kendisi

dışındaki diğer insanlardan farklı olduğunu gösterebileceği siyasi etkinlikleri ve konuşmaları gerçekleştirme olanağına kavuşmaktadır (Howle, 1991: 32). Kent içerisinde ötekini rahatsız etmeden görme olarak literatüre giren uygar ilgisizlik insanın bir arada yaşaması için ihtiyaç halinde ortaya çıkmış bir insani ritüeldir. Zaman içerisinde yaşanan yeni gelişmeler ve değişimler kamusal alana ve kente dair yeni açılımlar ve başarısızlıklar uygar ilgisizlik ritüelinin kayıtsızlığa yol açabilme tehlikesini beraberinde getirmiştir. Metropol hayatı kent yaşamında kamusal alanın çözülmesine neden olmaktadır. İnsanlar arasında güvenlik arayışı artmaktadır ve tek tipleşen bireyleri olumsuz anlamda etkilemektedir. Gözetim ve kontrol mekanizmaları ile kent içerisindeki birey içe kapandığı gibi kamusal alanın özel alan ile iç içe geçmesi ile kamusalılığı azalmaktadır.

Artan nüfus, dijital yenilikler, gözetim yapıları ve değişen kamusal ve özel alan içerikleri ile uygar ilgisizliğin bireye sunduğu özgürlük alanı yerini güvenlik arayışı ve yalnızlığa ve yabancılaşmaya itmektedir. Bu noktada uygar ilgisizlik ile vicdani sorumluluk duygusu ayrı ayrı değil kol kola beraber ilerlemelidir. Değişen ve dönüşen şartlar içerisinde kent ve mekânlar tüketimi merkeze alan alanlar olarak değil insanı ve insanın mutluluğunu merkeze alan şekilde değerlendirilip tasarlanmalıdır. Yeni kamusal alan olarak tanımlanan sosyal medyanın da aynı hassasiyet ile düzenlenmeli ve demokratik alan olarak kimsenin ötekileştirilmediği bir alana evrilmesi gerekmektedir. Her ne kadar Web 2.0 internetin bir sonraki aşaması olarak etkileşim ve kullanıcılar ile ilgili yenilik sunmuş olsa da daha fazla “katılımcı” daha fazla kullanıcı içeriği oluşturarak bu platformları kontrol eden şirketlere devasa kişisel veri de sağlamaktadır. Bu anlamda Web 3.0 uygulamaları merkezi olmayan ve blok zincirlerine dayalı sürümleri bu anlamda yeni bir bakış açısı oluşturabilir. Henüz sınırlarını tam çizemediğimiz Web 3.0 ile Web 2.0’in dezavantajları olan kişisel verilerin özel ağlar tarafından toplanması ve bu verilerin daha sonra reklamcılara satılması, hatta başkaları tarafından ele geçirilmesinin gibi sorunların üstesinden gelinmeye çalışılmaktadır. Web 3.0’ın merkezi olmayan yapısı ile kontrol edilemez ağların kapısı aralanacaktır. Zaman bu uygulamaların ne getirip ne götüreceğini gösterecektir. Ama insanın mutlu yaşam arayışı da her zaman devam edecektir.

Uygar ilgisizlik, ahlaki görünmezlik, sahte karşılaşma ya da sivil dikkatsizlik -adına ne denilirse denilsin- hepsi özünde insanın, insanlar içinde güvenli ve huzurlu bir şekilde yaşaması amacıyla ortaya atılmış birlikte yaşama tekniklerinden biridir. Uygar ilgisizliğin toplu taşıma araçlarında, umuma açık eğence merkezlerinde, caddelerde ya da sokaklarda uygulanması muhakkak çok kıymetlidir. Ancak burada mühim olan ölçüyü kaçırmamak ve birisine güvenli bir hava sahası oluşturacağıın derken o kişiyi tehlikeye atmamaktır. En nihayetinde eskilerin deyimiyle insanın insana ihtiyacı mezara kadardır.

KAYNAKÇA

Arendt, H., (1996), Geçmişle Gelecek Arasında. Çev.Bahadır Sina Şener, İletişim Yayınları, İstanbul.

Bauman, Z., (1999), Sosyolojik Düşünmek, Çev.: Abdullah Yılmaz, Ayrıntı

Yayınları, 2. Basım, İstanbul.

Bauman, Z., (2011), *Postmodern Etik*, ev.: Alev Turker, Ayrıntı Yayınları, 2. Basım.

Bauman, Z., (1998), *Postmodern Etik*, ev.: Alev Turker, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Erzen, N. J., (2015), * Habitüs*, Yeryz, Kent, Yapı, YKY, İstanbul.

Giddens, A., (2004), *Modernliğin Sonuları*, ev.: Ersin Kuşdil, Ayrıntı Yayınları, 3. Basım, İstanbul.

Goffman, E., (1963), *Behaviour in Public Places: Notes on the Social Organization of Gathering*, Free Press, New York

Perks, H., and S.V. Halliday; (2003), “Sources, Signs and Signalling for Fast Trust Creation in Organisational Relationships”. *European Management Journal*, Vol. 21(3), 338–350.

Howle, V. B., (1991), *Hannah Arendt: The Relationship Between the Vita Activa and The Vita Contemplativa*. Duquesne University.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/medeniyet-ulasim-tarihi> 24.11.2021 10:13

Kaya, R., (2021), *Isparta Okulu Dergisi 2021*, Cilt: 1(1), s.25–35

Keleş, R., (2005), *Kent ve Kltr zerine*, Mlkiye Dergisi, 29 (246) , 9-18.

Kurt, A., (2000), “Sosyal Gven ve Din”, *Uludağ niversitesi İlahiyat Fakltesi Sayı: 9*, Cilt: 9.

Mumford, L., (1970), *The Culture of Cities*, A Harvest/HBJ Book, New York.

Lewicki, R.J., Bunker, B.B., (1996), “Developing and Maintaining Trust in Work Relationships”, in. R. M. Kramer and R. T. Tyler (Ed.), *Trust In Organizations: Frontiers of Theory and Research*, Sage Publications, London, 114-139.

Turkle, S., (2015), *Reclaiming Conversation: The Power of Talk in a Digital Age*, Penguin Press, New York.

Trk Dil Kurumu Szlkleri <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi ve Saati: 18.12.2021 21:27

Zuckerman, M., Miserandino, M., & Bernieri, F. (1983), *Civil Inattention Exists—in Elevators. Personality and Social Psychology Bulletin*, 9(4), 578–586. doi:10.1177/0146167283094007.